

PIERWSZE KROKI Z UKULELE

2015-06-27

Krótką historia ukulele

- Instrumenty bardzo podobne do ukulele przywieźli na Hawaje portugalscy imigranci pod koniec XIX wieku
- Tam ukulele zyskało ostateczną formę, strój, nazwę, i entuzjastyczne wsparcie hawajskiej rodziny królewskiej.
- Na początku XX wieku zyskało masową popularność w USA, a potem na całym świecie. Stało się iPodem ery jazzu!
- Wielki boom na ukulele skończył się wraz z upowszechnieniem gitary i rock'n'rolla. Ukulele zniknęło z kultury na kilkadziesiąt lat.
- Powróciło jednak na dobre w erze Internetu. Trzecia, oddolna i ogólnościowa fala popularności ukulele — to my!

A więc chcesz zacząć grać...

Dlaczego na ukulele? Jest niebanalne. Jest niedrogie. Jest poręczne. Jest urocze, bezpretensjonalne, wyjątkowo przyjazne dla początkujących. Najważniejsze jednak, że przyciąga wyjątkowy rodzaj muzyków.

Naszym hobby jest wyluzowane amatorskie muzykowanie. Bez napinki i rywalizacji, bez wyścigu o najdroższy instrument i pierwszy kontrakt płytowy. Integrujemy uczniów i emerytów, harcerzy i hipsterów, domowych brzdąkaczy i profesjonalnych muzyków chcących odetchnąć od zawodowej rzeczywistości. Nie ma instrumentu, który lepiej by się do tego nadawał, niż ukulele!

Od 2010 roku budujemy społeczność Polish Ukulele. Spotykamy się regularnie w wielu miastach w Polsce. Rozmawiamy, zachęcamy i uczymy się nawzajem. Piszemy i nagrywamy piosenki. Organizujemy spotkania ogólnopolskie, internetowe konkursy na nagrania, co-

roczne obchody Dnia Ukulele. Wyjeżdżamy wspólnie na ukulelowe imprezy za granicą.

Z niniejszej broszurki dowiesz się tyle, by po jej przerobieniu od razu zacząć samodzielnie grać, umieć skorzystać z innych dostępnych materiałów i rozwijać się dalej. A przede wszystkim — by natychmiast mieć z tego frajdę.

Mamy nadzieję, że to wystarczy, żebyś do nas dołączył/a.

Zapraszamy do ukulele!

Grzegorz i załoga PU

Jak kupić swoje pierwsze ukulele

Na pierwsze ukulele **polecamy rozmiar sopran**, tenor i koncert to raczej wybór dla zaawansowanych. Wszystkie trzy rozmiary są tak samo strojone, więc bez najmniejszego problemu przejdziesz na inny, jeśli kiedykolwiek zmienisz zdanie.

Na ukulele dla początkującego **najlepiej wydać około 200 – 300 zł**. Takie ukulele będzie grało poprawnie, co na

początek w zupełności wystarczy. Wygląd, marka, materiały — to wszystko nie jest bardzo istotne. Wybierz **takie, jakie ci się najbardziej spodoba**.

Unikaj najtańszych instrumentów, które można kupić nawet poniżej 100 zł. Większość z nich nie da się poprawnie nastroić, więc **nie da się na nich grać**

Zawsze sprawdzaj
strój przed grą,
a także w trakcie.
Ukulele, zwłaszcza
nowe, szybko się
rozstraja. NIGDY
nie graj na
niedostrojonym
instrumencie!

Jak nastroić ukulele?

Ważne, by umieć stroić ukulele „na słuch”. Ale ważniejsze, by od początku grać tylko na dobrze nastrojonym instrumencie! Dlatego zainwestuj w stroik elektroniczny lub ściągnij darmową aplikację na telefon, by sobie w tym pomóc.

Strój ukulele to **G-C-E-A**. Takie dźwięki powinny wydawać **kolejne struny, zaczynając od górnej**. Gdy uderzysz pojedynczą strunę, stroik lub aplikacja powie ci, jaki dźwięk grasz „mniej więcej”, a wskazówka pokaże, czy do idealnego nastrojenia należy strunę odrobinę napiąć czy też nieco zluźnić obrotem klucza.

A jeżeli uderzasz strunę C, a stroik pokazuje coś zupełnie innego? Wszystkie nazwane dźwięki po kolei to: **A, A#, B, C, C#, D, D#, E, F, F#, G, G#**. Jak widzisz, są ułożone alfabetycznie, a między nimi występują (nie zawsze) dodatkowe „połówki” ze znakiem # (tzw. krzyżyk).

Jeśli uderzasz strunę C, a stroik wyświetlił na przykład A#, to znaczy, że do właściwego dźwięku musisz nastroić się jeszcze o dwa dźwięki w górę—czyli naciągać strunę, dopóki stroik nie pokaże B, a potem C.

Ostatnia uwaga: struna, którą luzujesz, może samodzielnie zluźnować się po chwili jeszcze bardziej. Dlatego **ostatni ruch kluczem wykonuj zawsze „w górę”**, nigdy w dół, by tego uniknąć. Jeśli naciągnąłeś zbyt mocno, poluzuj i dociągnij ponownie.

Grasz na gitarze?

- Super! Znacznie ułatwi to szybkie opanowanie ukulele.
- Strój ukulele to jakby z gitary zdjąć dwie najgrubsze struny i przestroić całość o dwa i pół tonu w górę...
- ...a struna G jest jeszcze przestrojona w górę o całą oktawę. Tak ma być, nikt tu nie pomylił kolejności strun w sklepie.
- Zgodność interwałów sprawi, że wyuczone na gitarze ruchy lewej ręki dadzą się bezpośrednio przenieść na ukulele!

Jak trzymać ukulele?

Najłatwiej ukulele **przytrzymać przedramieniem prawej ręki**, jeśli grasz na stojąco. Możesz także przesunąć je wyżej, by leżało na przedramieniu—jest to nieco trudniejsze, ale wpływa korzystnie na brzmienie i głośność.

Na siedząco zaś najłatwiej oprzeć je **na kolanie** i przytrzymać przedramieniem górną z kolei część pudła. Możesz też zakupić pasek, który ci pomoże utrzymać ukulele we właściwej pozycji. **Nie ma jedynej słusznej metody**—graj tak, jak tobie jest najwygodniej.

Powierzchnia ukulele powinna być względnie pionowa. Oprzyj się pokusie położenia ukulele płasko i patrzenia sobie na ręce!

Jak układać lewą rękę?

Przede wszystkim—**luźno!** Nie napinaj ręki, nie ściskaj gryfu kurczowo w garści, nie wyginaj nadgarstka w żadną stronę—powinien być luźny i nieco zgięty do wewnątrz. Gryf leży swobodnie w dłoni, mniej więcej u podstawy palca wskazującego.

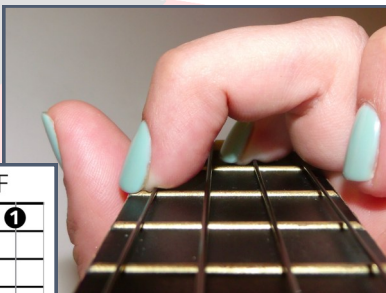
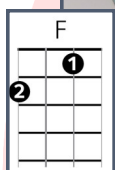
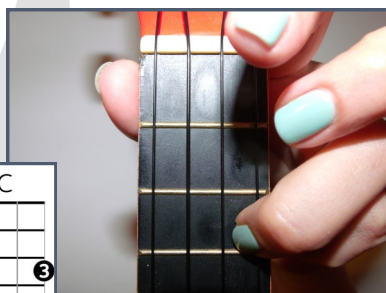
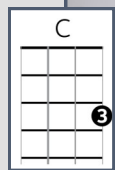
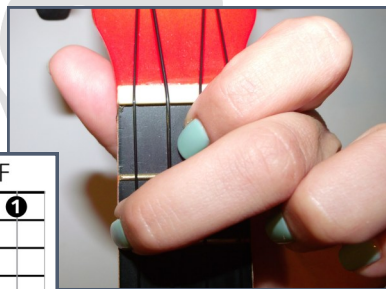
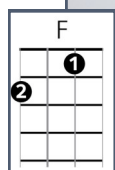

Jak czytać i chwytać akordy?

Spójrz na diagram, przedstawiający akordy C i F, a następnie porównaj ze zdjęciami. Jak widzisz, przedstawia jakby gryf ukulele widziany „od góry”. Struna po lewej to G, po prawej—A.

Zwróć uwagę, jak przycisnąć strunę do progu, by zabrzmiała czysto:

- Użyj **twardej części czubka palca**. Nie paznokcia, ani też nie miękkiej części opuszki.
- Ułóż palec pod kątem jak na zdjęciu. **Nie pionowo**, ale też **nie płasko**.
- Przyciśnij strunę mniej więcej **pośrodku między progami lub nieco poniżej**. Nigdy nie powyżej środka, ale też nigdy nie tak, by część palca wyszła poza próg.
- Uważaj, by **nie przesunąć struny na bok**. Nie przyciskaj też z całej siły—wyłącznie tyle, aby struna nie brzęczała.
- Spróbuj chwycić akordy C i F. Uderz każdą strunę po kolei i sprawdź, czy czysto zagrała.

Jak uderzać struny?

Trzymając ukulele, wskaż palcem wskazującym na górną część pudła, tuż nad strunami i nieco w stronę główki od otworu rezonansowego. Następnie wskaż na podłogę. Ruch, jaki wykonałeś palcem wskazującym, to zalecana na początek technika „bicia”. Teraz powtórz ją tylko, uderzając po drodze w struny.

Zwróć uwagę:

- Uderzenie w dół wykonujesz głównie **paznokciem**, w górę natomiast **miękką częścią palca**
- Ruch powinien wychodzić **głównie z nadgarstka**, mniej z palca, najmniej zaś z przedramienia.
- Nic nie stoi na przeszkodzie, by zamiast jednego palca użyć dwóch, trzech, czy nawet czterech. **Eksperymentuj**, gdy tylko poczujesz się pewnie
- Jeśli palec zatrzymuje się na strunach, jest zbyt usztywniony. **Rozluźnij się!**

Jeżeli struna

brzęczy,

przycisnąłeś zbyt

słabo. Jeżeli dźwięk

jest stłumiony,

wychodzisz poza

próg lub dotykasz

struny innym

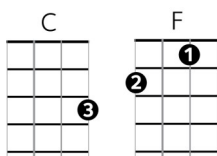
palcem.

Alternatywnie...

- Niektórzy wolą wykonywać uderzenie w górę paznokciem kciuka. Brzmienie będzie nieco ostrzejsze.
- Można też użyć samego kciuka do uderzeń w górę i w dół, jego bocznej, miękkiej części. Brzmienie będzie zupełnie inne, łagodne i miękkie.
- Nie ma jedynej słusznej techniki prawej ręki. Warto eksperymentować!
- Nie ma też nic złego w użyciu kostki gitarowej, ale nie polecamy jej na początek.

Wszystkich opisanych przykładów możesz posłuchać. Plik z nagraniem znajdziesz na polish-ukulele.pl

Trzymaj rytm!

Nie zatrzymuj ręki, by wykonać dwa następujące po sobie uderzenia „w dół”. Pozwól palcom przejść swobodnie nad strunami, po prostu ich nie dotykając.

Zachowasz w ten sposób naturalny rytm i tempo, dzięki ręce pracującej cały czas niczym waha-dło.

Miejsce, w którym należy tak zrobić, oznaczyliśmy na schematach poziomą kreską.

Podstawy rytmiki

Przypomnij sobie przebój Stones'ów — *Satisfaction*. Zanuć go sobie lub od-twórz, stukając jednocześnie palcami o biurko. Ile uderzeń naliczyłeś w cza-sie, w którym Mick Jagger zdążył za-śpiewać słowa: *I can't get no sa-tis-fac-tion?*

W tym utworze, jak i w znakomitej większości innych, występują cztery takty po cztery uderzenia.

Gdyby więc, zamiast stukania, policzyć sobie do czterech, to wyglądałoby to tak:

1, 2, 3, 4.. 1, 2, 3, 4

I can't get noo-o

1, 2, 3, 4.. 1, 2, 3, 4

Sa-tis-fac — tioooon!

Umiejętność usłyszenia i zrozumienia rytmu utworu to być może najważniejsza i najtrudniejsza umiejętność dla początkującego grajka. Dlatego po-

święcamy jej tutaj najwięcej uwagi, wbrew wielu innym materiałom dla początkujących, które koncentrują się na akordach. Praca lewej ręki to tylko techniczna zręczność. Dobranie rytmu to już zadanie prawdziwie muzyczne!

A wracając do Stonesów — zamiast liczenia i stukania, możemy zagrać! Cztery równe, krótkie uderzenia „w dół”. Lewą ręką trzymając przez pierwsze dwa takty akord C, a dwa kolejne — F. Pionowa kreska pośrodku oddziela od siebie takty. Pozioma oznacza pauzę, w której ręka przechodzi nad strunami, ale ich nie uderza.

▼—▼—▼—▼— | ▼—▼—▼—▼— C

I can't get no-o

▼—▼—▼—▼— | ▼—▼—▼—▼— F

Sa-tis — fac — tioooon!

To najprostszy możliwy rytm. Warto przećwiczyć, aż gra będzie swobodna i w rów-

Urozmaicamy rytm

Przypomnij sobie teraz znaną piosenkę *Don't worry, be happy*.

Potrafisz już policzyć, że w czasie, gdy Bobby McFerrin śpiewa *Here's a little song I wrote*, mijają dwa liczone „na cztery” takty? Tym razem nie wystarczy „cztery w dół”. Między każdym z nich dodajemy zatem jedno uderzenie „w górę”.

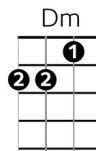
Najłatwiej to usłyszeć, licząc głośno: *Raz i dwa i trzy i czte-ry!* Wraz z cyfrą uderzamy w dół, na „i” zaś (oraz na „ry”) — w górę.

▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ | ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲
Here's a little song i wrote C
Raz i dwa i trzy i czte-ry raz i dwa i trzy i czte-ry

Ciekawiej, ale ciągle raczej drętwo... W dodatku takty nam się zlewają — nie widać, dlaczego liczymy „na cztery”, a nie „na dwa” lub „na osiem”. Potrzebujemy jeszcze trochę urozmaicenia:

▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ | ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲
You might want to sing it note for note Dm

Czy zauważyliście, że na kolej-ne dwa takty zmieniliśmy akord na Dm (D-moll)? Łatwo zapamiętać — dokładamy jeden (serdeczny) palec do F, którego się już nauczyliśmy.

A teraz ostatni detal: opuszczamy w każdym taktie jedno uderzenie w górę, to występujące po policzeniu „raz”. Opuszczone uderzenie oznaczam kreską: —

▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲ | ▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲
Don't worry! F

Raz, DWA i trzy i CZTEry!

Teraz już brzmi całkiem-całkiem, prawda?

Oto więc kompletny fragment piosenki: schemat bicia dla każdego taktu, dwa takty na wers, po każdych dwóch taktach zmiana akordu. Zrozumiałe? To gramy!

▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲
Here's a little song I wrote C
You might want to sing it note for note Dm
Don't worry, F
be happy! C

Wyróżnione uderzenie to akcent. Uderz go po prostu nieco mocniej. Liczymy to tak: *Raz i DWA i trzy i CZTEry, raz i DWA i trzy i CZTE-ry!*

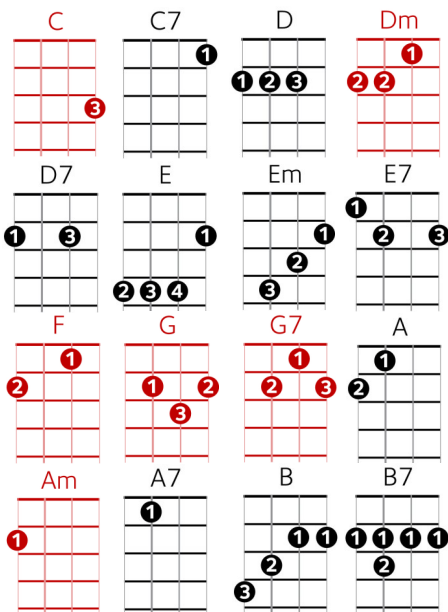
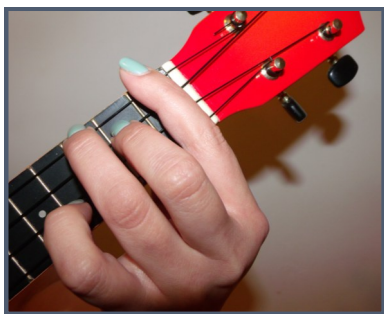
To być może najczęściej używany ze wszystkich schematów rytmicznych. Warto go doskonale opanować.

Więcej akordów

Oto najczęściej używane chwyt, które wystarczą do zagrania prawie wszystkiego. Zaczynj od zaznaczonych **na czerwono** — to zupełna podstawa.

- 1 — palec wskazujący
- 2 — palec środkowy
- 3 — palec serdeczny
- 4 — palec mały

Co zrobić, jeśli akord wymaga przyciśnięcia kilku strun jednym palcem? *Barre*, czyli poprzeczkę:

Wiele osób nie zauważy, jeśli błędnie chwycisz akord. Ale każdy zwróci natychmiast uwagę, gdy zakłócisz rytm lub tempo! NIGDY nie zwalniasz i nie zatrzymuj się w razie kłopotów, zawsze staraj się grać dalej.

Gramy!

Oto kilka popularnych piosenek, z akordami i proponowanym schematem bicia. Dobraliśmy je tak, by stopniowo wprowadzały kolejne akordy i trudniejsze, urozmaicone rytmy. Powodzenia!

Pieski małe dwa

▼ ▲ ▼ ▲

C Pieski małe **Am** dwa

Dm Chciały przejść przez **G** rzeczkę (...)

Rock Around the Clock

▼ — ▼ — ▼ ▲ ▼ ▲

C Put your glad rags on and join me hon!
We have some fun when **C7** clock strikes one!
We gonna **F** rock, around the clock tonight,
We gonna, **C** rock, rock, rock till broad daylight!
We gonna **G7** rock, gonna rock around the clock to— **C** night. (...)

Dzieci

▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲

Dm Wszyscy mamy źle w głowach, **C** że żyjemy
Dm Hej hej, lalalala **C** hej hej hej

Riptide

Dwie pauzy, zamiast jednej. Nie zatrzymuj ręki!

▼ — ▼ — — ▲ ▼ ▲

Am I was scared of **G** dentists and the **C** dark

Sweet Home Alabama

▼ — ▼ — ▼ ▲ ▼ ▲

D Sweet **C** home, **G** Alabama (...)

Hit the Road, Jack

Tutaj dwa różne schematy występują naprzemiennie. Tempo wzrosło, a akordy szybko się zmieniają — już nie takie proste, prawda?

▼ — ▼ — ▼ — ▼ — | ▼ — ▼ ▲ — ▲ ▼ ▲

Hit the **Am** road, **G** Jack,
and **F** don't you come **E7** back (...)

Whisky

▼ — ▼ ▲ ▼ — ▼ ▲ | ▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ ▼ ▲

G Mówią o mnie w mieście, co z niego za typ
Wciąż chodzi pijany, pewno nie wie co to wstyd
D Brudny niedomytek, w stajni ciągle śpi
C Czego szukasz w **Em** naszym **Am** mieście
C Idź do diabła **Em** mówią **Am** ludzie
Ludzie pełni **G** cnót, ludzie pełni cnót (...)

Gdy nie ma dzieci

Prędzej czy później trzeba zacząć ćwiczyć E-dur. Lepiej prędzej.

▼ — ▼ — ▼ ▲ ▼ ▲

Am Jedna flaszką drugą flaszką
I też **E** trzecia kurde bele leci

Stand By Me

W miejscu X (zamiast pauzy) spróbuj położyć bok kciuka na strunach. Stłumisz dźwięk, uzyskując ciekawy i przydatny efekt.

▼ X — ▲ — ▲ ▼ ▲

C No, I won't be afraid
Am No, I won't be afraid
F Just as long as you **G** stand
Stand by **C** me (...)

- Nie wszystkie piosenki mają parzysty rytm. Czasem zdarza się liczyć np. tak: RAZ dwa trzy...

▼ — ▼ ▲ ▼ ▲ | x4
Żegnajcie nam dziś,
Hiszpańskie dziewczyny...

- Nie zawsze początek taktu jest tożsamy dokładnie z początkiem wersu. Zobacz, w którym miejscu zaznaczyliśmy „startowy” akord w *Hit the Road, Jack*.
- Pamiętaj: podane rytmy mają cię tylko rozruszać! Gdy poczujesz się pewnie, urozmaicaj — dodawaj i usuwaj uderzenia, wytłumiaj, ściszej, akcentuj...

Co poczytać, czego posłuchać?

Klasyki : Roy Smeck, Jake Shimabukuro, James Hill, Kalei Gamaio, Israel Kamakawiwo'ole, Ukulele Orchestra of Great Britain, Langley Ukulele Ensemble, Brittni Paiva, Taimane Gardner, John King, George Fornby, Herb Ohta

Nauczyciele (youtube): Ukulele Teacher, Małski Dobra Rada, Colin Tribe, Ukulele Underground, Ukulele Mike,

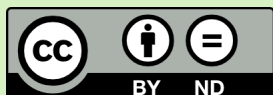
Polacy:
Maja Koman, Gaba Kulka, Tomek Grdeń, Zagi, Co Słuchać?, Pierwsza Poznańska Niesymfoniczna Orkiestra Ukulele

Blogi i strony:
www.polish-ukulele.pl
www.ukulele.com.pl
www.ukuleleunderground.com
www.gotaukulele.com
www.ukulelehunt.com
www.ukuguides.com
www.ukeschool.com

Śpiewniki, tabulatury
www.alligatorboogaloo.com
www.ukulele-tabs.com
www.dominator.ukeland.com
www.scorpexuke.com
www.ukulelesongs.com

Tabele akordów
www.polish-ukulele.pl/akordy.gif
www.ezfolk.com/uke/chords/

Aplikacje do strojenia
Android: gStrings, DaTuner
iOS: Tuner Lite, C Tuner Lite
Windows Phone: Guitar Tuner

© Polish Ukulele 2015
Opracowanie, skład, zdjęcia:
Grzesiek Stefanek
Publikacja udostępniona na licencji
Creative Commons Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 3.0
Polska

Często zadawane pytania

Mam gitarowy śpiewnik. Czy mogę z niego grać na ukulele?

Oczywiście! Akordy na różnych instrumentach są grane w różny sposób, ale nazywają się tak samo. Po prostu odczytaj akordy w śpiewniku gitarowym, a następnie sprawdź, jak je chwycić na ukulele.

Nie potrafię złapać akordu E. Czy jest na to jakiś sprytny sposób?

Jest kilka, ale nie ma żadnego dobrego. Prawidłowa odpowiedź zatem brzmi niestety: trzeba ćwiczyć. Jeśli naprawdę potrzebujesz, to CZASAMI można bez szkody zastąpić ten akord łatwiejszym E7. Musisz jednak za każdym razem samodzielnie ocenić, czy brzmi to dobrze.

Nie radzę sobie z chwytami „z poprzeczką”, co robić, jak żyć?

Przyłóż palec nie płasko, miękką częścią, lecz nieco pod kątem. I trochę bliżej proggu, będzie to wtedy wymagać mniejszej siły. Przede wszystkim jednak... ćwicz!

Dlaczego polecacie rozmiar sopran?

Jest najtańszy, poręczny, najlepiej się nadaje do gry akordowej, która najbardziej interesuje początkujących. Z kolei możliwości innych rozmiarów wykorzystuje się dopiero będąc bardziej zaawansowanym ukistą. Tenor lub koncert będzie więc lepszym wyborem na kolejny, nieco lepszy i droższy instrument, za jakiś czas.

Mam duże dłonie. Czy dam radę grać na ukulele sopranowym?

Na pewno. To kwestia techniki, poza absolutnie ekstremalnymi przypadkami nie zdarza się, by palce fizycznie nie mieściły

się na gryfie. Może być to nieco trudniejsze w niektórych pozycjach, ale nie są to szczególnie istotne różnice.

Dlaczego nic nie wspominacie o ukulele barytonowym?

To zupełnie inny instrument, inaczej strojony i inaczej brzmiący. Po prostu koncentrujemy się na bardziej tradycyjnych ukulele.

Czy trzeba się uczyć teorii muzyki, zapisu nutowego?

Nut — raczej nie, chyba że traktujesz ukulele jako narzędzie do bardziej ogólnomuzycznej edukacji. Teoria natomiast się przydaje. Kiedy zaczniesz zadawać sobie różne pytania, np. „ciekawe, dlaczego niektóre akordy występują często po sobie?”, to znak, że czas dowiedzieć się więcej.

Kiedy należy zmienić struny na nowe?

Częściej, niż większości się wydaje, a najpóźniej po kilku miesiącach częstego grania. Sprawdź, czy struny nie są już wystrzępione, poodginiatane nad progami, nierównej grubości. Stare struny oznaczają problemy z brzmieniem i strojeniem.

Jakiej marki ukulele warto polecić?

Prawda jest taka, że tanie ukulele ze sklejką są dość podobne do siebie, a jednocześnie często zdarzają się lepsze i gorsze egzemplarze tego samego modelu. Polecanie danej marki i modelu nie ma więc niestety większego sensu. Zapytać na grupie o wrażenia zawsze możesz, nie przywiązuj tylko jakiejś wyjątkowej wagi do odpowiedzi.

Mam mnóstwo innych pytań!

Pytaj śmiało w grupie Polish Ukulele na Facebooku, pomożemy!

Haczyk połknięty, ale co dalej?

Co tylko chcesz! Ukulele to instrument niezwykle uniwersalny. Możesz pozostać przy grze akordowej, grać i śpiewać ulubione piosenki. Możesz rozpocząć naukę gry solo, ucząc się technik podobnych do gry na gitarze klasycznej.

Możesz wykorzystać ukulele w każdym gatunku muzycznym, od tradycyjnej hawajszczyzny po punk rocka, solo i w zespole, w gronie amatorów lub na scenie, ćwicząc codziennie lub brzdąkając tylko od święta.

W międzyczasie — przywitaj się w grupie Polish Ukulele na Facebooku, pochwal się postępami w nauce, nagraj piosenkę na

konkurs, przyjdź na spotkanie, zadaj pytania, jeśli coś cię jeszcze nurtuje.

Przede wszystkim — **baw się dobrze!**

